

**Historia De Vita, Moribus, Rebus Gestis, Studiis Ac
Denique morte Praedicatorum Lutheranorum, Doct.
Martini Lutheri, Philippi Melancthonis, Matthiae Flacii
Illyrici, Georgii Maioris, et Andreae ...**

Complectens ortum, progressum [et] incrementa, tum arcana plurima
hactenus non prodita, omnium penè huius temporis haeresum

... Vita ... Philippi Melancthonis. Matthiae Flacii Illyrici. Georgii Maioris, Et
Andreae Osiandri

Ulenberg, Kaspar

Coloniae Agrippinae, 1622

Capvt XXIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65643](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65643)

ANNO
1559.
Melanch-
thon totā
Academiā
Witten-
berg. in
Flacium
conciat.
Eius scri-
ptum ma-
ledicum.

Melanchthon, qui Flacium huius consilij au-
torem fuisse nouerat, vt illatam contume-
liam insigniter vindicaret, in caput illius
vniuersum Academiae VVittēbergensis gre-
gem scholasticum concitauit, cuius nomine
scriptum quoddam anno 1559. diuulgatum
prodiit, adeo virulentum & maledicum, vt
in hoc genere post Lutheri scripta nihil ma-
gis asperum, ac venenatum in lucem prodi-
isse videatur.

CAPVT XXIV.

- I. *Noua heresis Lutheran. Hamburgi per AE-
pinum excitata.*
- II. *Palatinatus caliginizat autore Melanch-
thone Lipsiam ad examen alumnorum e-
uocato.*
- III. *Melanchthon feбри correptus.*
- IV. *Decumbens grauiter de varijs sermocinatur.*
- V. *Mors eius, sepultura & orationes in funere
habita.*

Hæresis
Luthera-
norū Ham-
burgi.

Dogma Io.
Æpini de
Christi de-
censu ad
infernus.

SV B hoc tempus Hamburgi nouum in-
ter Lutheranos certamen exarsit, de de-
scensu Christi ad inferos; quod eousque
studio dissidentium incruduit, vt Senatus
istius vrbs academiam VVittenbergensem
putarit super hac controuersia consulendā.
Erat Hamburgensis Ecclesie Lutheranorū ri-
tu Superintendentens Ioannes Æpinus, qui
Christum asserbat nō modo descendisse ad
infernus, sed & pænas ac tormenta damna-
torum

torum istic in anima sustinuisse. Huic plerique se concionatores opposuerunt, qui dogma illud, velut horrendam blasphemiam detestabantur. Cumque res magno animorum ardore ageretur, Consules & Senatus negotio componendo manum admouerunt, conditis quibusdam aphorismis, vel articulis de hoc argumento, quos velut normam credendi concionatoribus proponēdos censuerunt, eorumque sententiam inquirēdam. Ne quid autem inconsultò facere viderentur, datis ad VVittenbergenses litteris tria quædam ad deliberandum proposuerunt: Primum fuit, An Theologi probandam censeant inchoatam agendi rationem in proponendis articulis? Alterum, quæ sit ipsorum sententia de dogmate controuerso? Tertium, Si qui forsitan institutam inquisitionem defugiant, quid in eos sit statuendum? aut quid aliud agendum in hoc negotio videatur.

Respondit Vniuersitatis nomine Melanchthon in hanc ferè sentētiā: Pertinere prorsus ad curam senatus, vt Ecclesia rectè doceatur, & ne dissidia serantur. Ideoque piè recteque factum, quod instituta sit de restituenda concordia deliberatio. Interim optare se dicunt, non tam multos esse propositos articulos, quorum nonnulli, si agitentur, magnas sint disputationes parituri. Ad controuersiam ipsam quod spectet, expectare se sententiam aliorum, ad quos de ea scripserint, scilicet vt collatis iudicijs certum quid

ANNO
1559.

Aphorismi
Hambur-
genfium.

Eorum ad
Wittēber-
genfes lit-
teræ.

Tria capi-
ta delibe-
rationis.

In ep. sel.

p. 491.

Witten-
bergenfiū
respōfio ad
primum
caput.

Ad secū-
dum caput
de dogma-
te contro-
uerfo.

ANNO
1559.

Lutheri
sententia
de descen-
su Christi
ad inferos.

respondere possint; ne postea diuersitas opinionum dissidium inflammaret. Lutherum cunctanter ad hunc articulum explicandum accessisse; quem tantum ad Christi victoriam accommodarit. Interim dolores inferorum, de quibus psalmi loquuntur, non restringendos esse tantum ad tempus post animæ separationem: Quosdam etiam in hac vita degustare sensum iræ diuinæ: Qui dolor singularis in filio Dei fuerit, & maior quam in vllis vnquam sanctis; cùm integrè magnitudinē iræ Dei aduersus nostra peccata senserit tuleritque; nec illius doloris magnitudinē ab hominibus aut angelis comprehendere posse, vel sustineri. Demum consilij sui summam explicant in hunc ferè modum: Cùm cōstet, dissensionem tantum esse de cruciatibus animæ Christi post separationem à corpore, rogare se, dicunt, ne deinceps inquisitio particularis ad conscriptos articulos vrgeatur, vel occasio quærat alterutros eijciendi. Censuisse Lutherum, quæstionem hanc de pœnis animæ Christi post mortem non esse mouendam. Itaq; mandandum vtriq; parti, vt expectent aliorum etiam iudicia, ac interea in concionibus, in scholis, aut alijs publicis congressibus omittant mentionem huius quæstionis in vtraq; parte. Interim non aboleri articulum de descensu Christi ad inferos; sed omitti tantum inquisitionem eius particulæ, de animæ Christi separatæ cruciatibus apud inferos: de qua Lutherus non inqui-

inquirendum iudicari. Hæc Melanchthon. ANNO
 Initio huius eiusdem anni 1559. ad 12. Feb. 1559.
 obiit Ottho Henricus Elector Palatinus, Mors Ot-
 qui Fridericum Tertium decimo gradu ag- thonis He-
 natum in Electoratu successoré habuit. At- rici Palati-
 que hic non diu post exploso Lutheranismò Frider. III.
 Calvinismum in Palatinatū induxit: Quod succedit,
 imprimis Melanchthonis culpa cōsilioq; fa-
 ctum Lutherani quiritantur. Ea verò res ad
 hūc modū gesta est. Irreperant sub Otthone Calvinistæ
 Henrico Calvinistæ quidā, vel Sacramētariæ in Palati-
 factionis homines in Academiā Heidelber- natum ir-
 gensen; inter quos primi nominis fuerūt Pe- repunt.
 trus Boquinus, & Gulielmus Clebitius. Hi cū Palatini ad
 proderent Sacramētarium Spiritum, ab Hes- Melancht.
 husio cæterisq; Lutheranis reprehensi atque litteræ de
 oppugnati fuerunt. Vnde certamen exarsit controuer-
 inter utrosque, & satis acre quidem, quod sia.
 nouum Electorem vehementer sollicitum
 habuit. Igitur vt sedaret motus istos, litte-
 ras dedit ad Melanchthonem, eiusque iudi-
 cium de hac cōtrouersia, & quomodo com-
 ponendum sit dissidium, exquisiuit; vnaque
 scriptam Heshulij Clebitijq; confessionem
 de cœna Domini transmisit.

*Sur. in com.
pag. 539.*

Melanchthon eum in modum respondit, Melancht.
 vt Sacramentarijs potius, quam Lutheranis pro Calui-
 addictum sese non obscuris indicatijs osten- nistis re-
 deret. Lutheri sententiam de Euchari- spondet.
 stia iam pridem animo repudiauerat, & *Peuc. apud*
 secretò transfugerat ad castra Sacramen- *Reut. nar-*
 tiorum, quos anno 1530. in Augusta- *rat. de Mel.*
 na Con- *pag. 339.*

na Con.

ANNO 1559. Sacramentarium virus prodit.

Flacianos odio habet.

Palatinum in eisdem concitat.

Melancht. causā dat hæresi Calvinianæ in Palatinatu.

na Confessione verbis expressis anathemate notarat. Itaque totus nunc eam in partem inclinavit, & in hac epistola satis apertè prodidit Sacramentarium virus, quod multis annis publica Lutheranismi professione velatū occultauerat. Iam verò & Heshhusium, cæterosque Lutheranos, qui Heidelbergæ cum Sacramentarijs dimicabant, vehementer oderat, quod de grege Flacianorum essent; à quibus per annos decem continuos & amplius, petulanter sese, & acerbè summaque cum cõtumelia meminerat exagitatum. Hanc igitur iniuriam vindicandæ nactus occasionem, in Flacianos cõcitavit principem, qui consilium illius secutus, Heshhusium & Clebitium, vtriusque factionis capita loco movit, & Calvinistas deinde fouendos suscepit. Ita Melanchthon iam morti vicinus (nam paucis mensibus superuixit) vnis litteris insignem hanc Germaniæ prouinciam ab Augustana Confessione diuulsit, eamque Sacramentarijs dedit occupandam. Nam Elector princeps ipsius autoritate permotus, homines istius factionis in academiam Heidelbergensem inseruit; ex qua deinde contagio hæc post Melanchthonis obitum, in Palatini ditiones omnes dimanauit, Lutheranis frustra calcitrantibus, qui non dubitanter asserunt, sanguinem eorum, qui hausto Sacramentarium veneno in Palatinatu per-eunt, de Melanchthonis manibus in die iudicij requirendum.

Agebat

Agebat Melanchthon cum ad Palatinum scriberet, annum ætatis sexagesimum tertium, quem vulgo climactericum appellant. Hunc cum paulò post, anno sequente scilicet 1560. 16. Februarij compleuisset, iamque pericula climacteris istius omnium in vita periculosissimi superasse videretur, attenuari deinceps corpus, & vires paulatim deficere cœperunt. Exeunte Martio, mandatu principis Electoris Lipsiam euocatus fuit ad examen alumnorum, quos in Vniuersitate sustentabat Princeps. Huic examini Melanchthon ab annis aliquot præesse consueuerat: Itaque VVittenberga profectus trigesimo Martij venit Lipsiam, & negotium sibi commissum vnà cum alijs de more peregit. Quanquam verò tenui iam erat valetudine, cum iter ingrederetur, paulo debilior tamen ad suos redijt, quam exierat; idque ex aëris intemperie forsàn, & vectatione, quæ solito illi molestior accidit.

Redijt verò VVittenbergam Aprilis die quinto, & biduo post ad languorem accessit febris tertiana, vel hemitritæa potius, vt postea deprehensum est, cuius septimo paroxismo tandem ad 19. Aprilis extinctus fuit. Ab initio morbi mortem illi præfagiuit animus, quemadmodum Lutherani commemorant; Imprimis eum terruit ecliphs in æquinoctio istius anni; tum Saturni Martisque coniunctio, quam imminere nouerat, de qua sequentibus diebus frequenter loquebatur, stultè

ANNO
1560.

Ann. 1560.
Annus 63.
climacteri-
cus.

In Narrat.
VVitt. de
obitu Phi-
lippi c. 1.

Melancht.
Lipsiã euo-
catur ad
examen a-
lumnorũ.

III.

VVitten-
bergam re-
dit, vbi ter-
tiana febr-
laborat.

Terricula-
menta Me-
lanchth,

ANNO
1559.

Sterilitatē
præomi-
natur.]

A Flacianis
vexatur.

Verba eius
in lectione
ultima quā
VVitten-
bergæ ha-
buit.

Tria quæ-
dam suis
filiis preca-
tur.
*In Narrat.
VVitt. de
ob. Phil.
B. iij. b.*

stultè facere dictitans , qui eam contemne-
rent. Quanquā huiusmodi coniunctiones nō
tam corporibus , quam rebus communibus
portendere quippiam iudicabat. Itaq; steri-
litem ex his signis ominabatur , & autor
erat Academiae , vt ad necessarios suorum v-
sus frumentum coëmeret : Quod ex ipsius
consilio factum est. Iam & de Flacianorum
turbulentis consilijs, & machinationibus ve-
hementer erat sollicitus, & crebros sermones
habebat. Eos enim nouerat magnis clamori-
bus adhuc vrgeri Synodum, à qua Melanch-
thon, vt diximus, totus abhorrebat; Huius
igitur rei cogitatio sollicitum eum habuit:
cumque sub initium morbi litteras exararet
ad amicum quendam in littore Baltico, in-
ter cætera, se fortassis eripiendum ait ex Sy-
nodo Lystricâ , quam Flaciani moliantur.
Quanquam verò languor indies augebatur,
professionem tamen publicam intermitte-
re noluit, licet omnes quietem illi suade-
rent. In lectione, quam nono die ante mor-
tem habuit, cum verba quædam Ioannis ex-
plicaret, Christum ait , tria quædam preca-
tum, vt Ecclesia conseruetur in mundo; de-
inde vt eadem sit vna , concors nimirum &
consentiens; demum, vt in ea quidam electi
sint & saluentur. Quæ eadem patrem suum,
aiebat, meditatam fuisse , cum decumberet,
triduò ante mortem. Subiecit cōtinuo: Hæc
tria vota , moriturus ego etiam meis liberis,
& filiolis relinquam , vt sint in ecclesia,
Deumq;

Deumque rectè inuocent ; vt sint vnum in ANNO
 ipso & concordēs , vt sint hæredes vitæ æ- 1559.
 ternæ. 66

Hæc Melanchthon vndecima Aprilis in
 lectione: nec ineptè quidem , si Ecclesiæ no-
 mine non aliquam ex factionibus nuper ex-
 ortis intelligas , sed Ecclesiam quam ædifi-
 cavit Christus propagandam toto terrarum
 orbe , nec vnquam interituram : de qua pa-
 rens Melanchthonis iam moriturus procul-
 dubiò locutus fuit , qui cum Catholicus es-
 set, anno 1508. quemadmodum initio di-
 ximus , peste sublatus ad Dominum migra-
 uit. Paulò post Ioachimus Camerarius , quò
 nullum inter amicos chariorem habuit , de
 Melanchthonis inualetudine per amicos ad-
 monitus , VVittenbergam aduolauit pridie
 sacri Pascatis ; quod festum hoc anno in de-
 cimumquartum Aprilis diem incidit. Fuit
 illi longè gratissimus Camerarij aduentus,
 quem vsque ad decimumseptimum Aprilis
 apud se detinuit ; atque interim suauiter
 cum illo contulit de rebus multis : Cum-
 que meliusculè iam habere videretur , deci-
 moseptimo Aprilis Camerarius discessit, re-
 diturus quamprimum per occupationes li-
 ceret.

Melancht.
 pater Ca-
 tholicus.

Visitatur à
 Camerar.

At Melanchthon non expectato ipsius re-
 ditu , decimonono Aprilis paulò ante se-
 ptimam vespertinam in septimo paroxif-
 mo vitam cum morte commutauit. Pri-
 die quam moreretur , cum circa nonam
 matu-

In septimū
 paroxismū
 cadit.

ANNO
1560.
Iudicium
Peuceri
generi de
morbo ex-
quirit.
Eius respō-
sum.

Testamētū
instituire
conatur.

*Peucer. ubi
supr. à pag.
43. ad 49.*

Capillos
sibi præcidi
iubet,

Indusia &
pileum
mutat.

matutinam Peucerum generum videret astantem, qui professione medicus erat, iudicium eius de morbo, tum quid spei haberet, exquisiuit; hortatus, vt liberè proderet sententiam suam, nec quicquam dissimularet. Respondet ille, non abesse periculum, si causæ physicæ considerentur: Imbecillitatem esse magnam, quæ & in momenta augetur. Hoc sermone permotus de condendo testamento, rebusq; suis disponendis cogitationem suscepit. Cæperat in hoc genere iam pridem commentari quippiam, & pagellas aliquot conscriptas reposuerat, in quibus non longè tamen progressus erat; Eas nunc ad se deferri postulat, vt cceptum opus absolueret. Et quæsitæ quidem fuerunt diligenter in omnibus Musæi scrinijs: verum cū non inuenirentur, orta fuit suspicio sublatis esse pagellas istas ab homine curioso: quod illi non rarè in alijs etiam rebus acciderat: Itaque nouum scribere testamentum exorsus est; quod tamen ob virium defectionem absolueri non potuit. Tandem 19. April. hora 6. matutina, cū septimus morbi paroxismus immineret, capillos sibi præcidi voluit, qui paulo longiores videbantur. Eam ad rem Peuceri generi ministerio vti cōsueuerat, quem rogauit, vt comam præcideret. Deinde & indusia mutauit, quæ à multis annis triplicia gestauerat, ita vt aliud alio super indueret. Pileum quoque nocturnum mundum imponi sibi iussit, eumque in modum tonsus,

tonsus, comptusque & ornatus varijs de re-
 bus sermones cum suis habuit: Imprimis
 verò scdam ecclesiæ Lutheranae distractio-
 nem deplorauit; quod ipsum iam antea quo-
 que frequenter fecerat durante morbo, pe-
 tulantiam eorum malitiamque detestatus,
 quorum culpa dissensiones exarserant. Atq;
 hoc sermone Fiacionos notabat, quos die-
 bus superioribus grauiter excandescens ho-
 mines nequam appellarat, cum distractio-
 num inferrent causas & his malis, quæ iam
 inuexerant, tetriora quotidie moliren-
 tur.

Verum vt reuertamur, ad 19. Aprilis,
 adstabant horis matutinis extranei quidam,
 quos abitum parantes rogabat, vt prandē-
 rent secum, futurum asserens, vt ad gu-
 standum quippiam præsentia ipsorum &
 sermonibus inuitaretur. Et condixerunt
 isti quidem prandium: at Melanchtho-
 nem tantus languor corripuit, vt sub id
 tempus, quo septimus paroxismus immi-
 nebat, animi deliquium pateretur; ex quo
 cum restitutus esset, atque nonnihil re-
 creatus, quieuit paululum. Deinde char-
 tas ad se deferri postulat, in quibus de
 testamento suo nonnihil fuerat machina-
 tus. Sed ea virium erat imbecillitas, vt ab
 opere fuerit desistendum.

Ego, inquit, festinatione excludor;
 insinuans se præter expectationem morte

ANNO
 1560.

Sermocina-
 tur de va-
 rijs impri-
 mis, de scæ-
 da Luthe-
 ranismi
 diuulsio-
 ne.

Extraneos
 rogat ad
 prandium.

Animi de-
 liquium
 patitur.

Testamētū
 conatur
 absoluere
 sed frustra.

aa

præ-

ANNO
1560.

præueniri, quo minus cœptum opus perficeret.

IV.
Spiritus
exhalat.

Fuit hoc circa decimam antemeridianam; cumque morbus perpetuò ingrauesceret, tandem sub vespertinam septimam extremum spiritum exhalauit. Vniuersitas scri-

Cam. p. 380

Sur. in com.

p. 540.

Narrat.

VVit. H. iij.

Cösil. Theo-

log. p. 790.

791. 792.

Eius fanus

magnificū.

ptis eodem vespere litteris Electorem Augustum de Melanchthonis obitu fecit certio-
torem; cuius mandatu corpus exanime plumbeo sarcophago fuit inclusum, addito breui scripto, quod historiam defuncti & vitæ cursum succinctè complectebatur.

Funus vigesimoprimo Aprilis elatum est insigni cum pompa, qualem à sepultura Lutheri VVittenberga non vidit. Delecti quidam ex professoribus Collegij Philosophici, qui thalaribus induti lugentium more tumbam ad Ecclesiam parochialem deportarunt. Ibi cantatis Luthe-

Pauli Ebe-
ri funebri
de eo Con-
cio,

rano ritu nœnijs, Paulus Eberus eiusdem Ecclesiæ pastor Concionem ad populum habuit.

Item Orte-
lij Oratio.

Posteà delatum est funus ad templum Omnium Sanctorum, quod arci Principis contiguum est; vbi tumba ad sepulcrum deposita, Vitus Ortelius Medicinæ

Terræ mā-
datur.

Doctor, & græcarum litterarum professor, oratione Latina Melanchthoni parentauit. Cùm perorasset Ortelius, tumba in sepulcrum demissa fuit, haud procul ab eo loco vbi Lutheri corpus ante annos quin-

quinque fuerat collocatum. Post obitum Melanchthonis, quemadmodum Flaciani lacerandis defuncti manibus, ita Melanchthonici laudibus ipsius decantandis saturari vix potuerunt. Et quia permissum istis non fuit, ut in Synodo viuentem anathemate configerent, quod imprimis habebant in votis; mortuum persequi, velut hostem doctrinae purioris & euangelij desertorem, vibrato condemnationis fulmine, non destiterunt.

ANNO

1560.

Narrat.

VVittenb.

I. y. ij.

Viuus mox

tuusq; Fla-

cianorum

conuitijs

expositus.

*Finis vitae & rerum Gestarum Philippi
Melanchthonis.*

aa 2

VITA